

УДК 338.4:677:675

*В. І. Виноградчий,
кандидат сільськогосподарських наук, доцент, профектор з міжнародних зв'язків,
Міжнародний університет бізнесу і права*

ОРГАНІЗАЦІЙНІ МОДЕЛІ АГРОТЕКСТИЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА

Стаття присвячена формуванню кластерної моделі інноваційного розвитку агротекстильного виробництва.

Organizations to model agrarian-textile production. The article is dedicated to shaping to cluster model innovation developments agrarian-textile production.

*Ключові слова: агротекстильний кластер, інноваційний розвиток, інтеграція, модель.
Key words: agrarian-textile cluster, innovation development.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Агропромислова інтеграція і кооперація зумовлюють необхідність упорядкування і зміцнення цілісності господарюючих суб'єктів, що входять до них, тобто припускають її класифікацію.

Провідна роль в удосконалюванні формування і підвищення ефективності агротекстильних інтегрованих виробництв приділяється становленню і розвитку конкурентоспроможної економіки галузі, що неможливо без використання всіх доступних механізмів, що прискорюють реформування й удосконалювання системи виробництва текстильної продукції. Потреба в розробці нових теоретичних підходів до вирішення проблем формування і розвитку конкурентоспроможності назріла давно і вимагає вивчення світового досвіду.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проблемам розвитку підприємств, що входять до системи виробництва текстильної продукції, присвячені роботи відомих учених [1—7]. Втім, проблемам узгодженого розвитку си-

стеми підприємств з виробництва і переробки текстильної сировини, формування інноваційних інтегрованих організаційних структур приділяється недостатньо уваги.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ціллю статті є формування моделі інноваційного розвитку агротекстильного виробництва.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

З огляду на те, що в економіці більшості південних регіонів України істотну роль відіграє сільське господарство, то перспективи регіонального розвитку здебільшого залежать від формування в країні великих регіональних сільськогосподарських кластерів (агротекстильного, м'ясомолочного, цукрового та ін.).

В Україні є необхідні передумови застосування кластерного підходу для розвитку регіональної економіки, це — багаті природні ресурси регіонів, відносно розвинута законодавча база, висококваліфікований трудовий потен-

ціал, стабільно розвиваюча економіка, затверджені і працюючі стратегії регіонального розвитку, наявність бізнес-центрів і бізнес-інкубаторів, інститутів розвитку, розвинутого ринку фінансових послуг, розвинута мережа НДІ, ВНЗ і проектно-конструкторських інститутів.

Тому на основі вищевказаних передумов кластеризацію слід проводити у трьох основних напрямках:

- посилення інтеграції існуючих спільних підприємств і фінансово-промислових груп (ФПГ) у транснаціональні кластери, орієнтовані на зовнішній ринок;

- створення нових експортоорієнтованих кластерів у галузях, що володіють великим потенціалом індустріально-інноваційного розвитку;

- розвиток міжгалузевих і технологічних зв'язків створення кластерів, орієнтованих на внутрішній ринок.

Грунтуючись на останньому напрямі, виникає необхідність створення агротекстильного кластера вовняного спрямування у АР Крим, що враховує особливості міжгалузевих зв'язків вівчарства і текстильної промисловості.

До добре розвинутих компонентів текстильної промисловості в Україні можна віднести: сировинну базу — вівчарство і льонарство, які ще зберегли технологічний і кадровий потенціал, первинну обробку сировини, представлену льонозаводами, підприємствами первинної обробки вовни, науковий і освітній потенціал, а також державні структури. До слабкорозвинутих компонентів агротекстильного кластера можна віднести наступні компоненти: машини й устаткування, капітал, технології, асоціації, виробництво, енергетична база.

Зміцнення вертикальних і горизонтальних зв'язків між учасниками агротекстильного кластера дозволить більш ефективно вирішувати як задачі регіонального значення, так і загальні задачі, пов'язані з підготовкою кадрів, придбанням техніки й устаткування, поліпшенням племінної роботи, більш справедливим ціноутворенням усередині ланцюга "виробництво вовни — первинна обробка вовни — текстильне виробництво — швейне виробництво — збут", вирішенням інноваційних задач як у сільському господарстві регіону, так і в сфері виробництва конкурентоспроможної текстильної і швейної продукції, виходом їх на міжнародні ринки.

Внесок кожного учасника в збільшення сукупного прибутку агротекстильного кластера характеризується нижче приведеними ефектами.

На рівні вівчарських господарств:

- синхронізоване формування чисельності і структури стада на основі тваринницьких технологій, що відповідають природним умовам та заданим параметрам вовни;

- спільне використання пасовищ;

- централізоване забезпечення племінним матеріалом, кормами;

- організація системи збуту немитої вовни;

- забезпечення паритетних цін збуту вовни.

На рівні підприємств первинної обробки вовни:

- зниження собівартості митої вовни за рахунок усунення посередників;

- збільшення виходу митої вовни за рахунок поліпшення якості сировини та використання нових технологій;

- забезпечення гарантованої норми прибутку.

На рівні текстильних підприємств:

- зниження собівартості вироблюваної тканини;

- поліпшення якості виробленої тканини.

На рівні швейних фабрик, що займаються виробництвом готових виробів:

- зниження собівартості виробленої швейної продукції за рахунок зниження ціни тканини, що поставляється;

- збільшення виходу швейних виробів за рахунок поліпшення якості тканини і пряжі.

Ці ефекти випливають із самого завдання пропонованого агротекстильного кластера, де можна виділити наступні основні положення: вироблення прийнятних для всіх учасників принципів вертикальної і горизонтальної інтеграції; вироблення єдиних стандартів по якості сировини і готової продукції, відповідно до міжнародних вимог якості ISO 9000-14000.

Виробничий і організаційний фактор, зокрема застосування кластерної системи, може стати головним стимулом для припливу фінансових засобів у регіон.

Таким чином, рекомендована модель взаємодії учасників агротекстильного кластера дозволить об'єднати підприємства, пов'язані єдиним технологічним циклом від виробництва сировини до готової продукції, стимулювати тісне співробітництво сільськогосподарських, переробних і обслуговуючих підприємств, держави і т.д.; захищати економічні інтереси кожного учасника в кінцевому рахунку, збільшити виробництво продукції і підвищити її ефективність і конкурентоспроможність.

Конкурентоспроможність — складна, але в

той же час необхідна умова успішного функціонування в системі ринкового господарювання. Стати конкурентоспроможним прагне кожне підприємство, тому що це основа стійкості і процвітання. Визначальним у досягненні даної мети є розробка чіткої довгострокової програми дій, тобто стратегії. З нашої точки зору, стратегія означає планування і проведення в життя визначеної політики з використанням усіх доступних, у рамках існуючого законодавства, засобів і методів.

Сили конкуренції впливають на ціни, що можуть установлювати фірми, на витрати, що їм приходится нести, і на розміри інвестицій.

Позиція в галузі забезпечується її конкурентною перевагою, стійкістю підприємств в ринковому середовищі. Конкурентні переваги досягаються двома способами: або більш низькими витратами, що сприяють одержанню більшої маси прибутку, або диференціацією товарів (здатністю забезпечити покупців новими властивостями товару). На позицію в галузі впливає вибір сфери конкуренції: вид товару, що випускається, ринки збуту, коло покупців, що обслуговуються, число споріднених підприємств (потенційних конкурентів).

Вищезазначені загальні підходи є прийнятними при виборі стратегії конкуренції в агробізнесі. Разом з тим, сільськогосподарське виробництво має ряд особливостей, які варто враховувати при обґрунтуванні концепції. Умовно усі фактори в сільському господарстві можна розділити на фактори зовнішнього (макрорівень) і внутрішнього (мікрорівень) середовища. Проблема відновлення даного сегмента агротекстильної галузі країни є пріоритетною. Крім того, за попередніми оцінками, даний сегмент може бути досить прибутковим і не вимагає таких великих інвестицій в устаткування. Розвиток даного сегмента має велике значення для створення більш конкурентоспроможної текстильної галузі.

Ринок готових виробів може бути представлений різноманітним асортиментом білизни, трикотажних виробів, одягу, килимів і килимових виробів і інших товарів повсякденного попиту, сезонного попиту або тривалого використання. Природно, що вовна може бути представлена у продуктах кінцевого попиту, як сировинний елемент. Тому попит на нього залежить від попиту на готову продукцію. Руйнування в Україні технологічного ланцюга повного циклу виробництва тканин, використовуваних у виробництві готових текстильних виробів кінцевого використання, приводить до знижен-

ня виробництва готових текстильних виробів, їх високої собівартості і росту обсягів імпорту.

Даний сегмент виробничого ланцюга розвинутий недостатньо. Основна проблема всіх підприємств, що займаються виготовленням готових тканин і одягу — це відсутність взаємозв'язку з місцевими постачальниками сировини. Через слаборозвинені взаємини, підприємства, що займаються виробництвом, готових тканин і одягу, змушені працювати на давальницькій сировині. Також сегменту притаманні такі проблеми, як застаріле устаткування, незнання світових тенденцій, нестача професійних кадрів, нелегальний і недекларований імпорт готової продукції, низькоякісна вироблена продукція.

Текстильна індустрія в Україні, у цілому, знаходиться в постійній боротьбі зі скороченням внутрішнього ринку, викликаним незаконним імпортом текстильної продукції і неповним використанням потужностей бази по виробництву одягу. Галузь намагається розвивати експортні ринки, однак цьому перешкоджає обмежене знання зовнішніх ринків, нерозвинені стратегії по розвитку бізнесу, а також низька якість виробленої продукції.

Однак, дотепер кількість компаній, притягнутих у розвиток текстильної промисловості регіону, досить низьке. Таким чином, для розвитку конкурентоспроможної української текстильної промисловості необхідні створення і залучення великого числа компаній, що бажають інвестувати в розвиток текстильної промисловості.

Відповідно до проробленого аналізу оцінки конкурентоспроможності створюваного кластера українські текстильні підприємства мають у своєму розпорядженні необхідні фактори конкурентоспроможності. До них можна віднести наступні компоненти: низька вартість сировини, близькість до сировинних ресурсів, близькість до ринків збуту текстильної продукції, доступ до енергоресурсів.

Аналіз конкурентоспроможності також виявив фактори, що необхідні для успішного створення конкурентоспроможного кластера і подальшого розвитку текстильної галузі. Незважаючи на ряд факторів, що забезпечують конкурентоспроможність, українським текстильним підприємствам необхідно сконцентруватися на наступних факторах, здатних забезпечити підвищення конкурентоспроможності: підвищення продуктивності праці на текстильних комбінатах; удосконалювання марке-

тингу; налагодження і вихід на логічні ланцюги; поліпшення стандартів якості виробничих процесів; налагодження бізнесу.

Текстильна промисловість являє собою групу галузей легкої промисловості, зайнятих переробкою натуральних, штучних і синтетичних волокон у пряжу і тканини. На початковому етапі розвитку текстильної промисловості шляхом кластерного розвитку пропонується сконцентруватися на сегменті первинної обробки вовни.

Сегмент первинної обробки вовни на сьогоднішній день є вузьким місцем у технологічному ланцюзі виробництва текстильних виробів. В Україні існує база виробництва вовни, текстильні підприємства, швейні фабрики, здатні виробляти різноманітну продукцію, як для внутрішнього, так і для зовнішнього ринків.

Створення конкурентоспроможного сегмента первинної обробки вовни дозволить розвинути сировинну та переробну базу, тим самим збільшувати додану вартість, і робити необхідну продукцію для подальшої обробки на швейних підприємствах.

Україна має потенціал розвитку текстильного кластера в АР Крим, що визначається такими факторами, як: доступність сировини (вівчарські господарства); можливість створення нових текстильних підприємств; інфраструктура, що розвивається; наявність необхідної бази для розвитку людських ресурсів; низький рівень витрат виробництва; близькість до Інституту тваринництва степових районів ім. М.Ф. Іванова та Херсонського національного технічного університету, який має потенціал НДДКР у текстильній галузі; великий попит і близькість до потенційних ринків збуту.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумки, варто підкреслити, що:

— аналіз співвідношень собівартості окремих видів сільськогосподарської продукції і ціни на ринку свідчать про відсутність ефективної системи заготівлі і закупки сільськогосподарської сировини, що є поряд з застарілими технологіями переробки одним з факторів низької конкурентоспроможності вітчизняних сільгосппродуктів;

— сировинна база і конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції поки не є визначальними факторами для росту обсягів переробки;

— конкурентоспроможність вітчизняної

продукції знижується через відсутність гармонізації існуючих стандартів з міжнародними стандартами;

— нерозвиненість інформаційно-маркетингової системи в аграрному секторі обмежує доступ сільгосптоваровиробників до оперативної інформації про стан сільськогосподарських і продовольчих ринків. Відсутність системи консультаційних і консалтингових служб на селі також є чинником зниження конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції і продуктів переробки.

Вівчарські господарства і підприємства первинної обробки вовни не об'єднані єдиним економічним інтересом. При тісних технологічних зв'язках між ними це приводить до виникнення протиріч, пов'язаних з розходженням інтересів виробників сировини і підприємств ПОВ, що постійно викликають прагнення підвищити результати своєї діяльності за рахунок економічних інтересів партнерів. Господарства при існуючому рівні оплати за вовну не зацікавлені в збільшенні виробництва якісного волокна, а заводи часто занижують сортність вовни при розрахунках з господарствами. Окрім того слід вказати на дію численних посередників, які діють між виробниками та переробниками вовни.

Література:

1. Бородиня О.Г. Тягар легкої промисловості / Бородиня О.Г. // Діловий вісник. — Київ: 2009. — № 12. — С. 14—15.
 2. Буркат В.П. Вівчарство України / Буркат В.П. — К.: Аграрна наука, 2008. — 614 с.
 3. Джури́нский Н.И. Проблемы сырьевой базы текстильной промышленности / Джури́нский Н.И. // Легкая промышленность. — 2008. — № 5. — С. 29—35.
 4. Капкаев А. Текстильна промисловість України / Капкаев А. // Текстильна промисловість. — 2009. — № 7. — С. 12—14.
 5. Клевцов К.М. Перспективи розширення сировинної бази текстильної промисловості / Клевцов К.М., Соболев О.А., Князев О.В. // Проблеми легкої та текстильної промисловості України. — 2009. — № 1(15). — С. 67—71.
 6. Наумов О.Б. Розвиток текстильної промисловості та її сировинної бази / Наумов О.Б. — Херсон, 2004. — 395 с.
 7. Топіха І.Н. Основні проблеми розвитку галузі вівчарства та шляхи їх розв'язання / І.Н. Топіха // Вівчарство. Міжвідомчий тематичний науковий збірник № 29. — Київ: Аграрна наука, 1998. — 252 с.
- Стаття надійшла до редакції 11.09.2011 р.*